

Голас Радзімы

№ 52 (1674)
31 снежня 1980 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

З НОВЫМ ГОДАМ, ЗЕМЛЯКІ!

У юных танцораў Веры КРАЧКО і Ігара КАШМЕЛЯ, як і ў іх сяброў з дзіцячага ансамбля танца «Равеснік», гэты год адзначаны вельмі шчаслівай падзеяй. Сёлет яны сталі лаўрэатамі прэміі Ленінскага камсамола Беларусі. [Пра творчы калектыў «Равеснік» чытайце на 8-й стар.].

- ◆ НАВАСЕЛЫ МІКРАРАЁНА «КУРАСОУШЧЫНА-2»
- ◆ НАВУКА, ЗДАБЫТАЯ ў ПРАЦЫ
- ◆ СПРАВА ДЗЯЦЕЙ — ГОРДАСЦЬ БАЦЬКОУ

Мікрараён «Курасоўшчына-2», што ўтварыў паўднёвыя вароты сталіцы, з'явіўся на Слуцкай шашы за апошнія пяць гадоў, дакладней за дзесятую пяцігодку. Па тым, як растуць мікрараёны, адчуваеш важкасць гадоў. Уявіце сабе: там, дзе былі стары, адслужыўшы свой век сад, вырасла шмат прыгожых дамоў. Цяпер сюды можна прыйсці ў магазіны, на пошту, тэлеграф, у гасці да людзей, якія атрымалі тут кватэры...

І прыйшоў сюды ў снежні, напярэдадні Новага года, каб наведаць свайго новага знаёмага — метрабудаўца Дзям'яна Лагуцкага.

Яшчэ ў аўтобусе значна прыемную асаблівасць: у мікрараён пасля працоўнага дня ехалі пераважна маладыя мінчане. Хацелася, каб і мой знаёмы, з якім дамаўляўся аб сустрэчы па тэлефоне, таксама быў у іх узросце. З равеснікам лягчэй размову ладзіць на роўных. З такім настроем я і пераступіў парог патрэбнай мне кватэры на восьмым паверсе.

Гаспадароў яшчэ не было, бо я прыехаў

Вайной мы, вядома, вучыліся. Я таксама хадзіў па магчымасці ў школу. Толькі навука была асаблівай. Пісаць мы не маглі: не было паперы, ручак і пер'яў. Вучыліся на слых... Такую адукацыю я і атрымаў...

Дзям'ян Лагуцкі валодае прафесіямі шафёра, электрамонтажніка, газазваршчыка, слесара не ніжэй пятага разраду. Сёння ён узначальвае брыгаду слесараў (дарэчы, на гэтай спецыяльнасці ў яго вышэйшы, шосты разрад) па рамонту землярыйнай тэхнікі ў мінскім Метрабудзе.

Лагуцкі стварае ўражанне моцнага, упэўненага чалавека, які лічыць сваё жыццё ўдалым. Лічыць па тых набыхках, якія давалася прыдбаць сваімі рукамі.

У Лагуцкіх вялікая сям'я: браты, сёстры, іх дзеці, жонкі братаў, і ўсе дружыны. У час гутаркі з Дзям'янам да нас далучыліся брат Аляксандр (жыве ў доме насупраць, працуе таксама ў Метрабудзе шафёрам), жонка Дзям'яна Гільда, і ўжо знаёмая нам гасця. Я быў сведкам незвычайна цёплых

БРАТЫ-МЕТРАБУДАЎЦЫ

крыху раней дамоўленага часу. Сустрэла мяне прыгожая дзяўчына. Ветліва запрасіла ў залу, дзе ціха спяваў магнітафон, і там я адразу адчуў прыемную абхвотнасць і ўтульнасць кватэры. Дзяўчына — дачка Дзям'яна — прымала ў гэты час гасцю — жонку дзядзькі Яўгена з Калінінградскай вобласці. Так у мяне з'явіліся першыя знаёмыя з вялікай, як высветлілася потым, дынастыя Лагуцкіх...

Гаспадар прыйшоў неўзабаве. Прывітаўся, адзначыў: «Прыемна бачыць гасцей у хаце! А то кепскае надвор'е зусім псуе настрой». Ён навесіў мокрую ад дажджу шапку на вялізныя ласіныя рогі, што прымацаваны ў пярднім пакоі каля люстра, хутка пераапрануўся. І з'явіўся да нас акуратна прычэсаны, з крыху пачырванелым ад гарачай вады тварам. Я нават не заўважыў у яго абліччы звычайнай пасля працоўнага дня стомы. Хударлявы, светлавалосы, Дзям'ян Лагуцкі нагадваў чалавека, якому на першы погляд пад сорок. На самай справе аказалася сорок шэсць гадоў.

Што паспеў ён зрабіць у жыцці? Прыкладна ў такім кірунку хацеў я навесці нашу гаворку, а спытаў чамусьці інакш:

— У вас даволі рэдкае імя, чаму?

— Бацька назваў... У гонар паэта Дзям'яна Беднага. Вельмі любіць яго вершы.

Высветлілася, што імя старэйшаму з сыноў бацькі Іван і Ганна Лагуцкія давалі не толькі ў гонар любімага паэта. Яго прозвішча таксама мела для іх канкрэтны сэнс — беднасць.

Вялікай сям'ёй з шасцю дзецьмі выехалі Лагуцкія ў 1940 годзе з вёскі Буды Асіповіцкага раёна ў Томскую вобласць. Там пражылі цяжкі час вайны. Ганна і дзеці зведалі ўсе выпрабаванні ваеннага тылу, а бацька прайшоў салдатам па гарачых дарогах вайны. Толькі пасля яе заканчэння вярнуліся ў Буду, але ненадоўга. Праз год выехалі ў Калінінградскую вобласць.

Лёс старэйшых дзяцей (а ўсіх у сям'і дзевяць — сямёра сыноў і дзве дачкі) цесна звязаны з ваеннай парой. Яна зрабіла свой адбітак на іх жыцці. Калі я спытаў Дзям'яна аб прафесіі і адукацыі, то ён адказаў:

— Калі лічыць фармальна, то не маю ніводнага класа. — Заўважыў маё здзіўленне і дадаў: Вучыла жыццё і работа. Кожную спецыяльнасць браў штурман: садзіўся за падручнік па той ці іншай спецыяльнасці, даўжэй за іншых карпеў, але з першай спробы атрымліваў разрад. Потым жыццёвы вопыт дапамагаў дайсці да тонкасцей.

Разумею, я б мог пайсці ў вярхоўную школу, атрымаць сярэдняю адукацыю, затым паступіць у інстытут. Многія мае равеснікі так і зрабілі. Але я не пайшоў... І тут няма нічога дзіўнага. Лічыў і лічу працу галоўнай навукай. Такі быў час, ён мяне і ўпэўніў у гэтай неабходнасці.

ФЛАГМАН ІНЖЫНЕРНАЙ ДУМКІ

Беларускі політэхнічны інстытут, якому ў снежні споўнілася 60 гадоў, рыхтуе інжынерныя і навукова-тэхнічныя кадры. Буйны навукова-тэхнічны цэнтр краіны адносіцца да ліку шаснаццаці вядучых вышэйшых навучальных устаноў Савецкага Саюза. У ім 16 вучэбных факультэтаў. У інстытуце навучаецца больш за 28 тысяч студэнтаў. Падрыхтоўка інжынераў вядзецца па 42 спецыяльнасцях. Навучаннем і выхаваннем будучых спецыялістаў занята амаль 2 тысячы выкладчыкаў, у тым ліку больш чым 800 прафесараў і дацэнтаў. За гады свайго існавання інстытут падрыхтаваў больш чым 63 тысячы высокакваліфікаваных спецыялістаў у галіне будаўніцтва, машынабудавання, энергетыкі, прыборабудавання.

За поспехі ў падрыхтоўцы спецыялістаў для народнай гаспадаркі, развіцці навукі і тэхнікі Беларускай ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга політэхнічны інстытут узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Вялікая група супрацоўнікаў інстытута ўзнагароджана Ганаровымі граматамі і Граматамі Вярхоўнага савета БССР, удастоена ганаровых званняў Беларускай ССР.

Вялікая група супрацоўнікаў інстытута ўзнагароджана Ганаровымі граматамі і Граматамі Вярхоўнага савета БССР, удастоена ганаровых званняў Беларускай ССР.

СУСТРЭЧЫ ў АДНЫМ ПАЛЕСКІМ РАЁНЕ НАПЯРЭДАДНІ НОВАГА ГОДА

МАЛАДЗЕЕ ЗЯМЛЯ, ПРЫГАЖЭЮЦЬ ЛЮДЗІ

Іванаўскі раён ляжыць на поўдні Брэсцкай вобласці, займае тэрыторыю паўтары тысячы квадратных кіламетраў. Рэльеф нізінна-раўнінны. На поўначы цячэ рэчка Ясельда з прытокамі Струга, на поўдні праходзіць Дняпроўска-Бугскі канал, у які ўпадаюць рэчкі Няслуха і Піліпаўка. Глебы дзярнова-падзолістыя, забалочаныя, балотныя і тарфяна-балотныя, супясчаныя і пясчаныя. Пад лесам — чацвёртая частка зямлі, з іх дзве трэці заняты хвойнай елкай. З карысных выкапняў вядомы радовішчы цагельнай сыравіны і будаўнічага пяску. Насяляюць раён беларусы...

Гэтая кароткая прыродна-эканамічная даведка, узятая з пятага тома Беларускай Савецкай Энцыклапедыі (1972 год), дае пра Іванаўскі раён толькі агульнае ўяўленне. Яна была правільная на ранейшыя часы (раён стаў савецкім у верасні 1939 года), застанецца такой жа і на бліжэйшыя гады. БелСЭ змяшчае пра раён і шмат іншых звестак, але сёння іх ужо няма сэнсу паўтараць, бо жыццё тут, як і ў кожным іншым кутку Беларусі, не стаіць на месцы: час уносіць у яго незваротныя карэктывы. Развіваецца эканоміка. Больш змястоўным, духоўна багатым і разнастайным становіцца сацыяльнае жыццё. Карэспандэнты «Голасу Радзімы», пабываўшы ў раёне, цікавіліся: што новае ў жыцці людзей прынёсла дзесятая пяцігодка? Навін, падзей, фактаў анакалася так багата, што нам давалася спыніцца толькі на асобных, звязаных з канкрэтнымі людзьмі.

Андрэй КСЕНДА з вёскі Моталь стаў сёлета лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі ССР.

Гэты ціхі, негаваркі, невысокага росту мужчына ва ўзросце пяцідзесяці гадоў усё жыццё працаваў на сваёй зямлі. Праўда, раней, да калектывізацыі, зямлі той у яго бацькі Фёдара Андрэевіча было не шмат, як, дарэчы, і ў іншых маталянцаў. Іменна з-за беззямелля адзін з дзядзькоў па маці апынуўся ў Канадзе, пісаў часам пісьмы, але жыццё і там, у чужой, далёкай краіне не ўдалося, і памёр дзядзька, калі было яму толькі за трыццаць, не пакінуўшы аб сабе ніякіх іншых звестак. Паехаў, як у вяду кануў. Пра такіх сваякі, вясцоўцы ўсе доўгія-доўгія га-

ды з сумам успамінаюць: «Вось небарака! Каб яшчэ крыху пацярпеў, дачакаўся верасня 1939 года — усё было б іначай!» Бо з таго гістарычнага верасня жыццё нечакана ўзляло іншы кірунак, крута павярнуўшы і лёс чалавека.

Гаворым пра гэта з Андрэем Ксёндам, і ён сваім прыкладам, сваім лёсам нібыта наглядна пацвярджае, што меў бы дзядзька, яго дзеці, калі б дачакаўся ён Савецкай улады.

Дваццаць адзін год назад мотальскія калгаснікі выбралі Андрэя Фёдаравіча сваім брыгадзірам. У брыгадзе цяпер 1 400 гектараў сельгасугоддзяў, 1 200 галоў буйной рагатай жывёлы, у тым ліку 390 кароў. Сярод калгаснікаў 32 механізатары, 30 жывёлаводаў. За кошт асушэння пашыраюцца палеткі і сенажаці. Сяляне вырошчваюць збожжа, бульбу, вельмі шмат цукровых буракоў, сеюць травы, на фермах — дояць кароў, гадуюць бычкаў на мяса, і поспехі ў гэтай працы маюць такія, што многіх урад адзначае высокімі ўзнагародамі. Два ордэны Леніна ўручылі ў мінулыя гады іх брыгадзіру, Андрэю Ксёндзе, а сёлета такая вось адзнака і пашана за працу, як званне лаўрэата Дзяржаўнай прэміі ССР, яшчэ больш узвысіла гэтага чалавека ў вачах вясцоўцаў. Мы сфатаграфавалі Андрэя Фёдаравіча дома разам з яго жонкай Ганнай Лук'янаўнай.

Ганна ВЯДЗЁРЧЫК з вёскі Сычова выбрана дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР

Яна прадстаўнік больш маладога пакалення. Нарадзілася пасля вайны, вучылася ў сярэдняй школе, а потым у Пінскім сельскагаспадарчым тэхнікуме. Стаўшы спецыялістам, узначаліла жывёлагадоўчы комплекс у сваім калгасе «Дружба». Пабудавалі з мужам Міхаілам (ён трактарыст) новы дом, гадуець траіх дзяцей.

Вядома, галоўны клопат у Ганны Мікалаеўны — ферма. Тут працуе каля 50 чалавек. Маладая жанчына добра спраўляецца з абавязкамі кіраўніка. Дарэчы, у лістападзе ёй давалася (упершыню ў жыцці!) выступаць на сесіі вышэйшага органа ўлады рэспублікі — Вярхоўнага Савета, з той жа трыбуны, з якой

Георгій ПАВУЛЯ.

рабілі даклады і выступалі з прамовамі міністры, іншыя кіраўнікі высокіх рангаў. І ў тых словах, што яна сказала, гучаў клопат пра ўвесь раён, пра ўсю рэспубліку. А пра свой калгас Ганна Мікалаеўна сказала так: — Праведзена вялікая работа па паляпшэнню матэрыяльна-тэхнічнай базы гаспадаркі,

задавальненню сацыяльна-бытавых запатрабаванняў насельніцтва. У гэтым пяцігоддзі для дзяцей калгаснікаў пабудавана тыпавая школа на 192 вучнёўскія месцы, уведзены ў дзеянне гандлёвы цэнтр са сталовай, прамтаварным магазінам, комплексным прыёмным пунктам. Мацнее эканоміка калгаса...

Сям'я калгаснага трактарыста Мікалая ДАВІДЗЮКА перасялілася ў новы дом.

Яго ніяк нельга прамінуць, не заўважыць, калі па адной з новых вуліц уезджаеш у вёску Дастоева. Праўда, тут не адзін такі дом — прыгожы, з чырванай цэглы, пад шыферным дахам. А да Давідзюкоў мы зайшлі выпадкова, наўздагад. Бацька Мікалай Іосіфавіч і маці Кацярына Андрэеўна, цялятніца, выпраўлялі ў школу дачок Алу і Свету. Пятнаццацігадовага Анатоля не было ўжо дома. Рупілася ў доме цешча Марыя Якаўлеўна. Яна і расказала, як будаваліся.

панадворку і агародзе, але — глянце! — прыжыліся яблынькі, вішні і слівы, што Мікола пасадзіў... Жылі ж мы раней у старой хаціне і не тут, а ў суседняй вёсцы. Як называлі яе, і сказаць брыдка — Смярдзючая. Не здзіўляйся: розныя назвы стары свет нам пакінуў. Вялікая вёска, палі вакол, а вось бачыце, якая назва да яе некалі прыляпілася. Ды нічога, з часам забудзецца: пановаму цяпер вёску называюць — Красіеўка...

Пазней мы даведаліся: за пяцігодку ў новыя добраўпарадкаваныя кватэры ўсялілася 500 сям'яў у сельскай мясцовасці раёна і 300 — у самім Іванаве. І ўспомнілі словы аднаго нашага суайчынніка, які прыязджаў наведваць Радзіму: «Скажыце мне, колькі ў вас новых дамоў пабудавана, і ўсё стане зразумела. Калі людзі дрэнна жывуць — не будуць цацкаць».

— Матэрыял куплялі самі, а майстроў нанялі ў калгасе. За работу заплацілі каля трох тысяч рублёў. Можна было ў растэрміноўку выплачваць, але грошы ў нас ёсць — Мікола і Каця добра зарабляюць, то мы адразу і разлічыліся. Прасторна цяпер у нас — жылыя пакоі, вялікая кухня, веранда. Хлеў паставілі. Гола пакуль што на

каня, прывітаўся і запрасіў да сябе. Дом яго, крайні ў вёсцы, глядзіцца вокнамі на поле, за якім недалёка лес. Хоць вёска старая і стаіць у глухой мясціне, аднак у ёй не сустрэнеш няглых будынкаў. Прыкметы сучаснасці — тэлевізійныя антэны і электралініі — ніяк не настройваюць на патрыярхальны лад. І ўсё ж іменна тут мацней, чым у новых пасёлках, захаваўся народныя песенныя і танцавальныя традыцыі.

— Упершыню выступілі мы перад публікай пяць гадоў назад, — расказвае Валашчук. — Спадабаліся, і таму нас заўважылі. Цяпер спакою няма. У Брэст ездзілі, у Мінск збіраемся.

У ансамблі больш за 20 чалавек, пераважна з Крывіцы, да якіх далучыліся аматары самадзейнага мастацтва з Сачывак і іншых вёсак. Некаторыя хо-

дзяць сям'ямі. Апрачаў стародаўнюю саматканую вопратку, успамінаюць песні, што спявалі бацькі: абрадавыя, застольныя, жартоўныя, лірычныя.

...Пакуль мы распывалі, у хаце ўсё цяснела. І вось нехта пачаў:

**Ішоў Рóман гаём, гаём,
Сустрэў дзівку — зваць
Галёю.**

**Сустрэў дзівку — зваць
Галёю:
«Штось я тобі сказаць
ма-аю...»**

А калі скончылася доўгая і працяжная палеская песня, з усімі асаблівасцямі мясцовай гаворкі і манеры выканання, калгасны шафёр Мікалай Дзядзюк ухажуў недзе гармонік, а гаспадар хаты — бубен са звяночкамі, і пайшла-завіхурыла полька па-крывіцку!

Ядвіга БАНДАРЧУК з Іванавы зноў сустрэлася з роднай сястрою Верай, што жыве ў Канадзе.

У іх была вялікая сям'я: бацька, маці, тры сястры, брат. Можна, так і жылі б усе адзін каля аднаго, калі б не вайна. Старэйшыя, Вера і Пётр, спачатку апынуліся далёка ад дому, а пасля нават за акіянам. Няблізкі шлях да родных мясцін, але цяга яшчэ раз пабачыць іх — такая неадольная!

— Сястра не ўпершыню прыязджае на бацькоўскую зямлю, — расказвае Ядвіга Паўлаўна, — і яшчэ хацела б прыехаць, і кожны раз пакідае родны куток са смуткам. Кажуць: тут ёй усё прыемна і міла, тут дыхаецца лягчэй і настрой зусім іншы! На гэты раз зноў хадзілі мы з ёю па Іванаве і ўспаміналі наша колішняе жыццё. Не мелі за што купіць цукру. Чорных ягад набіраем, то маці хавае, каб узімку каму жывот палячыць. Бацька перабіваўся часовымі работкамі: месяц-два папрацуе — і зноў без справы. Да каляд яшчэ мелі хлеб, а пасля сядзелі на адным крупніку...

На адной з цэнтральных вуліц Іванавы — да вайны іх было тут толькі чатыры — пакуль што захавалася старая хата бацькоў Ядвігі і Веры. Як убога выглядае яна побач з сучаснай забудовай! Шматпавярховыя жылыя дамы, магазіны, культурныя ўстановы на вачах мяняюць выгляд райцэнтра. І Ядвіга Паўлаўна з мужам Аляксандрам Трафімавічам жывуць у сваім новым прасторным доме. Яна працуе на санітарна-эпідэміялагічнай станцыі, ён — шафёрам, іх дачка Лена вучыцца ў дзевятым класе, марыць стаць настаўніцай. Сям'я ні ў чым не ведае нястачы.

Мы вырашылі сфатаграфавачь адзін з сучасных індывідуальных дамоў, пабудаваныя ядвіга калгаснікам Сцяпанам Ляхаўцом у вёсцы Красіеўка. На такое жыллё дзівілася наша суайчынніца — гасця з багатай заморскай краіны. Яна то добра ведае, што ў такіх дамах жылі раней толькі самыя багатыя землеўласнікі.

Нашы сустрэчы з людзьмі аднаго раёна маглі б працягвацца бясконца, і кожны раз мы адкрывалі б для сябе нешта новае, такое, што яра характарызуе сённяшняму савецкаму рэчаіснасць. Але, можа, няхай нашы суайчыннікі, тыя ж былыя маталянцы, дастоеўцы, рудчане, самі выберуцца паехаць на радзіму бацькоў і на ўласныя вочы пабачаць знаёмыя раней мясціны, няхай самі параўнаюць і параўнаваюць. Мы ўпэўнены: яны ўбачаць, як мацнее наша зямля, прыгажэюць людзі.

**Мікола ВАСІЛЕУСКІ.
Фота С. КРЫЦКАГА.**

**УРУЧАНЫ
ЎЗНАГАРОДЫ**

Як мы паведамлялі, за паштовае правядзенне выпрабаванняў у космасе ўдасканаленага транспартнага карабля «Саюз Т-3» і праўленьня пры гэтым мужнасць і гераізм лётчыкам-касманаўтам Леаніду Кізіму і Генадзію Стракалаву прысвоены званні Герояў Савецкага Саюза з уручэннем ім ордэнаў Леніна і медалёў «Залатая Зорка». Леаніду Кізіму і Генадзію Стракалаву прысвоены таксама званні «Лётчык-касманаўт СССР».

Двойчы Герой Савецкага Саюза лётчык-касманаўт СССР Алег Макараў ўзнагароджаны ордэнам Леніна.

24 снежня ў Крамлі Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнёў уручыў героям космаса высокія ўзнагароды Радзімы.

Пры ўручэнні ўзнагарод выступіў Л. І. Брэжнёў.

**СУСТРЭЧЫ
Ў СЛАВЕНІ**

У Любляне гасціла ўрадавая дэлегацыя Беларускай ССР на чале са Старшынёй Савета Міністраў БССР А. Аксёнавым. Гэта — афіцыйны дружэлюбны візіт у адказ на наведанне Беларускай дэлегацыяй Выканаўчага веча Скупшчыны Сацыялістычнай Рэспублікі Славеніі.

Дэлегацыя ўсклала вянок да помніка Рэвалюцыі ў цэнтры Любляны, а таксама кветкі на магілу вядомых дзеячаў югаслаўскага камуністычнага і рабочага руху, пахаваных у галоўным горадзе Славеніі. У музеі Народнай рэвалюцыі Славеніі яна азнаёмілася з экспазіцыяй, якая расказвае аб уплыве Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі на развіццё рэвалюцыйнага руху ў Славеніі, аб укладзе славенскага народа ў народна-вызваленчую вайну супраць фашысцкіх захопнікаў у Югаславіі.

Затым адбыліся афіцыйныя перагаворы паміж дэлегацыямі Савета Міністраў БССР і Выканаўчага веча Скупшчыны СР Славеніі, на якіх абмяркоўваліся пытанні далейшага развіцця эканамічных, навукова-тэхнічных і культурных сувязей у рамках міждзяржаўнага савецка-югаслаўскага супрацоўніцтва.

У ходзе перагавораў паміж дэлегацыямі, якія ўзначальвалі Старшыня Савета Міністраў БССР А. Аксёнаў і Старшыня Выканаўчага веча Скупшчыны Славеніі Я. Зямлярыч, бакі абмяняліся інфармацыяй аб сацыяльна-эканамічным і культурным развіцці Беларусі і Славеніі, пацвердзілі ўзаемнае імкненне да далейшага ўмацавання сувязей і супрацоўніцтва на прынцыпах, што ляжаць у аснове савецка-югаслаўскіх адносін і дагаворнасцей, замацаваных у сумесных дакументах, прынятых на вышэйшым узроўні.

У час візіту адбыліся сустрэчы ўрадавай дэлегацыі БССР з сакратаром ЦК саюза камуністаў Славеніі Ф. Шчэцінцам і Старшынёй Скупшчыны гэтай югаслаўскай рэспублікі М. Кучанам.

Старшыня Савета Міністраў БССР А. Аксёнаў запрасіў дэлегацыю брацкай Славеніі на чале са Старшынёй Выканаўчага веча Скупшчыны рэспублікі Я. Зямлярычам наведваць з візітам Савецкую Беларусь. Запрашэнне было прынята з удзячнасцю.

Прадавец Алена ЯКУТА і работніца дзіцячага сада Галіна МОХЕРАВА — сталыя наведвальнікі музычнага салона ў вёсцы Рудск.

— Музычныя або музычна-мастацкія салоны сталі папулярныя ў апошнія гады, — расказалі нам у раённым адзеле культуры. — Тут наведвальнікі знаёмяцца з дасягненнямі музычнай і мастацкай культуры, сустракаюцца з цікавымі людзьмі, вучацца разумець прыгожае, адпачываюць. Салоны сталі часткамі сацыяльна-культурнага комплексу, якія задавальняюць разнастайныя духоўныя запатрабаванні вясковых жыхароў.

Як тут не ўспомніць першую культурна-асветную ўстанову на вёсцы — хату-чытальню! Пры газавай лямпе, а то і пры лучыне вясковая моладзь адольвала першыя прыступкі да вышэйшай сучаснай культуры. На вачах аднаго пакалення пройдзены такі этап! У Рудску сацыяльна-культурны комплекс уключае Дом культуры, школу, дзіцячы сад-яслі, гандлёвы цэнтр, быт-паслугі. Музычнаму салону адводзіцца асабліва роля. Дырэктар Дома культуры Іван Барысюк расказаў, што тут працуе клуб «Сучаснік», праводзяцца музычныя вечары, выступалі беларускія і ўкраінскія пісьменнікі, рэгулярна наладжваюцца мастацкія выстаўкі, на якіх экспануюцца работы беларускіх мастакоў і мясцовых народных умельцаў. Фанатка налічвае 200 запісаў класічнай, народнай і эстраднай музыкі. Ёсць цікавая калекцыя твораў выяўленчага мастацтва. Прыходзяць сюды людзі не толькі з Рудска, а і з вёсак Сухое, Пераруб, прыходзяць, каб прычасціцца ля святое крыніцы мастацтва, і пакідаюць гэты гасцінны будынак, несучы ў душы радасць сустрэчы з прыгожым.

Мікалай ВАЛАШЧУК стварыў у вёсцы Крывіца вакальна-танцавальны этнаграфічны ансамбль, які рыхтуецца выступіць перад мінскімі глядачамі.

Сам ён сталы жыхар Крывіцы — вёска аддаленай і перспектыўнай, гэта значыць якая з цягам часу аджыве. Яго санкі

нечакана выскочылі перад намі з-за павароту вясковай вуліцы. Мікалай Сцяпанавіч рэзка спыніў жвавага, але паслухмянага

СЛОВА

ДА СУАЙЧЫННІКАЎ ДУМКІ ЛЯЦЯЦЬ ДАДОМУ

Калі ты возьмеш у рукі гэты нумар «Голасу Радзімы», зямляк, у тваёй краіне таксама, як і ў нашай, будзе ўжо ва ўсю ўладарыць год 1981-шы. Дзе б ты ні жыў — побач у Еўропе ці ў далёкай Аўстраліі, — з дому да цябе дарога не блізкая. І пакуль дойдзе газета, патухнуць навагоднія ёлкі, адгрымаць святочныя карнавалы, ад бенгальскіх агнёў застануцца толькі іскры ўспамінаў.

І ўсё ж прымі наша шчырае навагодняе віншаванне, хаця і спозненае, але поўнае чалавечай дабрыні і самых лепшых зычанняў. Хай заўжды будзе дастатак у тваім доме і шчасце паселіцца ў тваёй сям'і, а ў сэрцы гарыць вечны агонь сыноўскай любові да Радзімы!

Радзіма... Бацькаўшчына... Ці не пра яе мы з табой думалі ў тую ноч, што аддзяляе мінулае ад будучыні, са шчымлівым пачуццём расставіцца з годам Старым і з надзеяй вітаючы год Новы? Так, у думках мы з табой былі разам, бы за адным сталом, і па заведзенаму паміж людзей звычайна ўзнімалі першы тост за Радзіму, за яе шчаслівы лёс, за новыя набіткі ў годзе 1981-м.

Сказаць так нам даюць падставы пісьмы з-за мяжы, ад суайчыннікаў. Вось яны — надрукаваны побач, і ў кожным добрыя зычання Радзіме і свайму народу. Гэта толькі невялікая частка з той пошты, што дастаўляецца ў «Голас Радзімы» і Беларускае таварыства «Радзіма» напярэдадні Новага года. Чамусяці іменна ў гэты час лістоў становіцца значна больш, чым у любую іншую пару года. Есць такая катэгорыя землякоў, якія пішучь да нас раз у год, і гэты адзіны раз прыпадае на канец снежня. У кожным лісце такія цёплыя, такія хваляючыя словы!

Чаму так адбываецца? Можна таму, што з кожным пражытым годам Радзіма быццам аддалацца ў часе? І тым самым яна становіцца бліжэй да сэрца, не выходзіць з памяці! Напэўна, кожны пагодзіцца са словамі нашага вялікага продка Міколы Гусоўскага —

Адзіная ўдеха ў самоце —
Жыць успамінамі.
Думкай ляціш
быстракрылай
Ноччу і днём на Радзіму...

Ці задумваўся ты калі-небудзь над сэнсам слоў «зямляк», «суайчыннік»? Гэта значыць, што ў нас з табой адна зямля, якая нас парадзіла і ўзгадала, адна Айчына, якая дала нам імя і павязь з народам. Гэтая зямля і нам, і табе бясконца дарагая і мілая, бо ў тым, што яна ёсць — усё наша жыццё. Хай ты жывеш не пад родным дахам, але ты не забудзься ні матчынай мовы, ні нашых звычайў, ні захапляючай красы роднага краю. Гэтага ўсяго табе не даў і не дасць край чужы.

Можна таму ты так прагна ловіш весткі з Радзімы, цешыцца кожнаму яе стваральнаму кроку. Напэўна, таму

так балюча раяць тваю чалавечую і нацыянальную годнасць паклёп на твой народ, пагрозы ў адрас Савецкай краіны.

«Калі хто ў Амерыцы кажа благое пра Савецкі Саюз — нашу дарагу Радзіму, нам даводзіцца дярпець, бо тут не надта пагаворыш, — дзеліцца сваёй крыўдай Язэп Конанаў. — І ўсё ж мы даём адпор».

У гэтай ідэалагічнай барацьбе табе, наш зямляк, дапамагаюць поспехі Радзімы, яе нястомная хада наперад ва ўсіх сферах чалавечага жыцця — сацыяльна-эканамічнай, навуковай і культурнай, грамадска-палітычнай.

«Вы добра канчаеце год, — піша канадскі фермер Янка Карповіч, — выканалі тое, што планавалі на дзесятую пяцігодку. А гэта значыць, што СССР, у тым ліку і мая Беларусь, стаў больш магутным і багатым. Каб вы ведалі, як прыемна і радасна чытаць, што ў нас на Радзіме ўсё ідзе да лепшага! Але нам здаецца, што мы, верныя сваёй Бацькаўшчыне, прымаем такія весткі з большай радасцю і энтузіязмам, чым вы, бо вы робіце гэты прагрэс сваімі рукамі і вам усё здаецца звычайным, штодзённым. Без гэтага вы і не ўяўляеце сваё жыццё».

На памяць прыходзіць старая ісціна: вялікае бачна на адлегласці. Вялікія здабыткі савецкага народа не толькі радуець цябе, наш зямляк, яны — твая зброя ў змаганні з тымі цемрашаламі і здраднікамі, якія ганьбяць чыстае і святое імя Радзімы.

У нас з табой, суайчыннік, не толькі адна зямля, якую мы аднолькава любім. Нас яшчэ аб'ядноўвае і адно неба. Мірнае неба над краінай, дзе ты жывеш, і над нашай роднай старонкай. Часам і да гэтага мы ставімся як да нечага, што павінна існаваць заўсёды. У тваёй краіне нярэдка раздаюцца безразважныя галасы: выкінуць з памяці апошнюю светную вайну!

Але давай задумаемся: ці маглі б мы жыць і працаваць спакойна, калі б забыліся пра 50 мільёнаў жыццяў, што пагасіла тая вайна? Іменна дзякуючы таму, што перш за ўсё Камуністычная партыя Савецкага Саюза, наша дзяржава пастаянна нагадваюць і перацерагаюць, каб чалавецтва помніла пра ахвяры вайны, мы ўжо трыццаць пяць год жывём у міры. І гэта, бадай, самае вялікае наша дасягненне!

Дык складзём жа разам нашы намаганні, зямляк, каб зберагчы зямлю ў кведні і ўрадлівасці, неба ў спакоі і таямнічым мігценні зор, каб зберагчы жыццё на планеце!

Зычым табе, наш суайчыннік, міру над тваім дахам! Хай будзе спорнай праца ў тваіх нястомных руках! Хай цяпло Бацькаўшчыны сагравае цябе ўдалечыні ад роднага парога!

РЭДАКЦЫЙНАЯ
КАЛЕГІЯ.

выконваем просьбы землякоў

СУСТРЭЧА З ДЗЯДЗЬКАМ НОВІКАМ

Прашу вас напісаць пра жыццё майго дзядзькі Новіка Макара Варфаламеевіча, які жыве ў вёсцы Асаўцы Драгічынскага раёна Брэсцкай вобласці.

Васіль БАЛАП.

Канада.

Прызнаюся, калі збіраўся ў няблізкі шлях, у самую глыбінку беларускага Палесся, сумняваюся: ці варта ехаць у такую далеч? Ці такі гэты чалавек, каб пра яго пісаць у газеце?

Але ў Асаўцах усе сумненні адразу развеецца.

— Макар Варфаламеевіч? Дзядзька Новік? — усміхаючыся, перапытаў старшыня сельсавета Аляксандр Кузьміч. — Хто ж яго не ведае? Ён асоба вядомая. І не толькі ў нас у вёсцы, але і ва ўсім раёне. Мне самому даводзілася ў яго вучыцца. Калі чынаў працаваць у калгасе, ён быў у нас старшынёй сельсавета. Чалавек пражыў цяжкае жыццё, але вельмі цікавае.

І вась на матацыкле Аляксандра Андрэвіча едзе па заснежанай вуліцы да Новіка. Дом добры, адразу адчуваецца кланатлівая гаспадарская рука. З высокага ганка адкрываецца далагляд на неабсяжную белую прастору. Яшчэ нядаўна тут былі балоты, а цяпер калгасныя палі. Пераступаем парог, але ўсе пакой пустыя, нікога няма.

— Відаць, недзе займаецца па гаспадарцы, — здагадваецца Аляксандр Андрэвіч, — пойдзем пашукаем.

Доўга шукаць не давялося. Насустрач ішоў зусім ужо пажылы чалавек. Ён спыніўся, старанна строс з кажуха, шапікі і валёнак сухія травіны, выпрастаўся і толькі тады заўважыў нас.

— Добры дзень, добры дзень, — ветліва павітаўся Макар Варфаламеевіч, пазнаўшы старшыню. — А я вась карове сена даваў. Самі ведаеце, у селяніна клопатаў многа. Дык пойдземце ў хату.

Селі. Гаспадар, паклаўшы на калені аграбельны натруджаныя рукі, з цікаўнасцю паглядаў на гасцей.

— Вось, дзядзька Новік, карэспандэнта да вас прывёў. З Мінска, з «Голасу Радзімы», — растлумачыў Аляксандр Андрэвіч.

— Карэспандэнта? Да мяне? А навошта? — здзівіўся Новік. — Пісаць пра мяне? Дык я ж даўно на пенсіі.

Ён яшчэ раз з неспрытоеным здзіўленнем паглядзеў на нас. Раптам твар яго асвятліўся ўсмешкай ад здагадкі.

— Вы казалі з «Голасу Радзімы»? Дык гэта, напэўна, вас Балай прыслаў, мой пляменнік. Ён раскаваў мяне пра вашу газету. Гаварыў, многія ў Канадзе чытаюць яе.

— Угадалі. Іменна Васіль Балай і папрасіў прыехаць сюды да вас.

— Тады аразумела, — усміхнуўся Макар Варфаламеевіч. — Гэта ён, калі быў у нас у гасцях, наслухаўся розных расказаў. Усё хадзіў і гаварыў, якое, маўляў, у вас, дзядзька, жыццё было, трэба, каб пра гэта ў газеце напісалі. А што маё жыццё?! Такое ж, як ва ўсіх. Чаго пра яго пісаць?

— Не скажыце, дзядзька Новік, — прыйшоў на дапамогу Аляксандр Андрэвіч. — Вы ж яшчэ пры паляках у Кампартыі былі і ў турме за гэта сядзелі...

— Ды што там раскаваць, у партыю прыйшоў па перакананню, — цвёрда сказаў Новік. — Да таго часу ўжо многае пабачыў. У першую суветную быў на фронце, там многа пра палітыку гаварылі. І ў палоне давялося зведаць навуку. Два гады працаваў на германскага памешчыка недалёка ад Брэслаў. Калі вярнуўся, тут ужо палякі гаспадарылі. Зусім нікчэмнае жыццё пай-

шло. А з-за мяжы, з усходняй Беларусі, прыходзілі весткі пра вялікія перамены. Тады і склалася ў мяне цвёрдае перакананне, што лепшай долі можам дабіцца толькі ў саюзе з бальшавікамі.

— У той час многія пакідалі родныя мясціны.

— Так, ехалі. Я ж кажу, што жыццё такое было. Голад, галечка. Вось і адпраўляліся людзі ў іншыя краіны пшчасця шукаць. Хто бліжэй, а хто і за акіяны. Многія ехалі, але большасць заставалася. Наша зямля тут. Тут нам і праўды трэба было дабівацца. Вось мы і пачалі агітаваць сялян не плаціць падаткі. Таго-сяго дабіліся. Але моцна мяне пабілі жандары ў 30-м годзе. А пазней і ў турму трапіў. Сабраліся мы ў Драгічыне на сходку з розных вёсак. Чалавек трыццаць. Там і арыштавалі. Два гады сядзеў у турме. Але ж я не адзін быў. Толькі з нашай вёскі было шэсць чалавек.

Макар Варфаламеевіч змоўк. Цяжка было размаўляць аб яго жыцці. Нічога ён у ім не бачыць асаблівага. Такое ж, як і ва ўсіх. Як усе, радаваўся прыходу Савецкай улады ў 1939 годзе. Працаваў. У сорак першым давялося пакінуць родныя месцы і з нямецкага тылу прабівацца праз фронт. Фашысты не літалі сельскіх актывістаў. Добраахвотнікам пайшоў у армію. Удзельнічаў у бітве пад Масквой. Заслужыў дарагую салдацкую ўзнагароду — медаль «За адвагу». Быў ранены. Пасля ранення працаваў у тыле. Калі скончылася вайна, вярнуўся на радзіму. Працаваў загадчыкам аддзела ў Драгічынскім райвыканкоме, потым старшынёй сельсавета ў Асаўцах. Цяпер персанальны пенсіянер.

Такімі вась кароткімі, скупымі фразамі раскаваў аб сваім жыцці Макар Варфаламеевіч Новік. І пастаянна паўтараў: «Што тут асаблівага? І ў іншых было так».

Так, было. Падобныя лёсы і ў сяброў Макара Варфаламеевіча Антона Шахно, Рыгора Патапчука, Захарыя Саўчука. З апошнім я таксама сустраўся ў Асаўцах. Герой грамадзянскай вайны, удзельнік штурму Перакопа таксама больш гаварыў пра іншых, чым пра сябе. Высокая ўзнагарода Радзімы за ратныя подзвігі ў грамадзянскай — ордэн Чырвонай Зоркі — знайшла гаспадара толькі ў кастрычніку 1967 года.

— Мы ўзнагарод не шукалі. Мы проста рабілі сваю справу, — сказаў Захарый Міхайлавіч.

Якой жа скромнасцю, душэўнай чысцінёй і перакананасцю павінны валодаць гэтыя людзі, каб вась так гаварыць аб уласных подзвігах, а аб жыцці, пра якое можна напісаць аповесць, сказаць: «А што тут асаблівага?» Якім добрым і дружным павінен быць народ, у якога ёсць гэтыя простыя Новікі і Саўчукі! Такімі людзьмі моцная наша Радзіма.

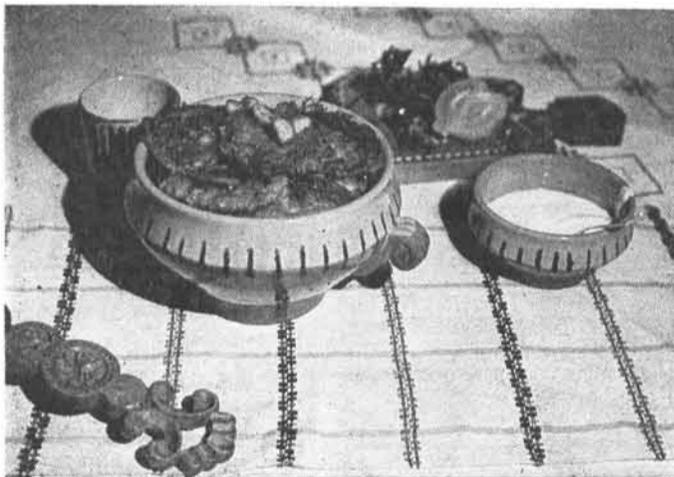
Яны і цяпер працягваюць рабіць сваю справу. На сталі ў пакой Макара Варфаламеевіча я ўбачыў некалькі кніг: палітычныя брашуры, мастацкія творы і, што больш за ўсё мяне здзівіла, тлумачальныя слоўнікі. Няўжо ўсё гэта чытае гаспадар?

На маё пытанне ўжо пазней адказаў Аляксандр Андрэвіч.

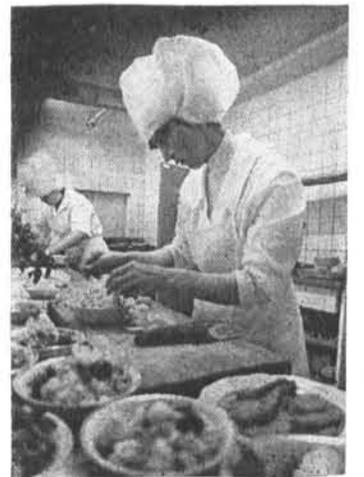
— Ён у нашай бібліятэцы адзін з самых актыўных чытачоў. Усё хоча ведаць, да ўсяго сам дакапацца. З вялікім пачуццём адказнасці чалавек. Ён часта бывае на сходках, і ў школе ні адно свята або піянерскі збор без яго не абыходзіцца. А каб з моладдзю гутарыць, многа трэба ведаць.

Вось такі ён, дзядзька Новік, які жыве ў далёкай беларускай вёсцы Асаўцы.

Рыгор ФАМЕНКА.

Вядома, большасць мінчан сустраэне Новы год у сваёй сям'і, з сябрамі за святочным сталом. А як быць тым, хто знаходзіцца ў нашым горадзе ў службовай камандзіроўцы, у турыстычнай паездцы альбо проста не захацеў займацца гаспадарчымі клопатамі! У навагоднюю ноч яны змогуць наведаць сталічныя кафэ і

рэстараны, дзе будуць ззяць ёлкі, грымець музыка, а майстры сваёй справы — павары пачастуюць іх смачнымі нацыянальнымі стравамі. НА ЗДЫМКАХ: папулярныя беларускія «дранікі»; іх гатуе повар рэстарана «Беларусь» Ж. СВІРЫД.

Фота В. ШУБЫ.

Зачароўвае лес цішынёю...

Фота Я. КАЗЮЛІ.

◆ КАБ НІКОЛІ НЕ БЫЛО СІРОЧЫХ СЛЁЗ ◆ У БАРАЦЬБЕ ЗА СВАЮ АЙЧЫНУ ◆ СЛАВЕСНЫ ПАЯДЫНАК

ДОКТАР БРЭУС

Некалькі гадоў назад урач з Беларусі Ефрасіння Брэус у складзе савецкай дэлегацыі прыехала ў Бельгію на Суветны кангрэс. Жан-

чыны розных рас і светапоглядаў сабраліся абмеркаваць тут свае праблемы. Але гаворна вялася аб справах, вельмі далёкіх ад сапраўдных праблем жыцця.

ЕФРАСІННЯ БРЭУС выйшла на трыбуну, трохі хвалюючыся. Агледзела вялізную залу: маладыя, прыгожыя твары. Нечакана ёй прыгадаліся іншыя жанчыны, якіх ёй давалося пабачыць на дарогах вайны: ля спаленай немцамі хаты сядзіць маці з трыма дзецьмі. Усе разам яны глядзяць на халодную печ, якая раззявала чорны рот, нібы смеючыся над імі; або вось ідзе па дарозе босая сялянка, а за спадніцу трымаецца маўклівы хлопчык...

— Жанчыны, даражэнькія, — уздрыгнуў голас Ефрасінні Рыгораўны, — паслухайце мяне, як сваю маці. Нядобрага не скажу. Я з сялянскага роду. Люблю зямлю. Люблю людзей. Мо, таму і ўрачом стала, што была спагадлівай да чалавечых пакут. Тут мы з вамі абмяркоўвалі праблему: як ставіцца муж да жонкі, калі яна расце па службовай лесвіцы. Па-рознаму ставіцца. А ці гэта самае галоўнае для будучыні? Як удзельніца Вялікай Айчыннай вайны, як прадстаўніца Беларусі, дзе загінуў кожны чацвёрты яе жыхар, я сцвярджаю, што галоўнае для кожнай жанчыны — гэта мір. І хаця былаю вайну, што прынесла столькі гора чалавецтву, некаторыя хацелі б забыць, я павінна сказаць: памятайце, памятайце — дзеля таго, каб не было сіроцых слёз...

Перакладчыкам было нялёгка. Яны імкнуліся як мага дакладней перадаць шчырыя і гарачыя словы дэлегаткі. Цішыня раптам узарвалася апладысмантамі. Простае і эмацыянальнае выступленне прадстаўніцы Савецкай краіны закрунула «за жывое» аўдыторыю. Брэус пачалі задаваць пытанні, яна адказвала.

Пазней у дакументах кангрэса адзначалася, што выступленне беларускі павярнула ход дыскусій у новым напрамку: дэлегаткі перайшлі да абмеркавання больш значных і сур'ёзных праблем сучаснага свету.

Пасля пасяджэння Ефрасінню Брэус сустракалі на вуліцы незнаёмыя ёй людзі з кветкамі. Сярод іх былі і нашы землякі з Саюза савецкіх грамадзян у Бельгіі. Так Ефрасіння Рыгораўна пазнаёмілася з Марыяй Гарох, з якой потым яшчэ не адзін раз сустрэнецца, у іх завязалася перапіска.

ДАЧУШКА, што табе прывезці з кірмашу? — пытаўся ў маленькай Фронькі бацька, збіраючыся ў дарогу. Бацька, добры і ласкавы, абавязкова прывязе якую-небудзь кніжку. Тады яны з сёстрамі ў нядзелю сядуць разам і будуць чытаць «Бандароўну», «Курган», «Раніцу ў нядзелю»... Яна і цяпер памятае тыя дарагія радкі Я. Купалы і Я. Коласа.

Так яно было ў роднай хаце ў Глуску, дзе жыла сям'я Брэусаў.

Аднак Ефрасіння павінна была развітацца з родным домам, бо пачала вучыцца ў сталіцы на доктара. У Мінску працавала на «хуткай дапамозе», у клініцы, займалася ў хірургічным гуртку. Таму пасля заканчэння інстытута магла працаваць хірургам і тэрапеўтам.

Калі пачалася вайна, Ефрасіння Рыгораўна сама ляжала хворая ў бальніцы. Яе разам з іншымі пераправілі на Смаленшчыну, адкуль і пачаўся яе шлях ваенурача.

За вокнамі пакоя, дзе мы сядзім з Ефрасінняй Рыгораўнай, мякка падае снег. Колькі ж зім давалося ёй сустрэць у халодных зямлянках і аб чым цяпер нагадвае ёй снегапад?

Мая субяседніца такая далікатная, з прыгожымі маленькімі рукамі. Трохі стомленая. Вельмі цяжка ўявіць, што гэтымі самымі рукамі яна перацягала столькі зямлі, калі разам з мужам-інжынерам будавала бліндажы для раненых, гэтымі самымі рукамі столькі выратавала людзей...

«Будзь смелай, дачушка, — неаднойчы казаў ёй бацька. — Мы, Брэусы, усе, колькі нас было на гэтай зямлі, за сваю Радзіму пастаяць маглі». Яна прыгадала гэтыя словы ў цяжкую хвіліну, калі ёй неадкладна прыйшлося пачаць аперацыю ў будынку разбуранай сельскай школы. І раптам — налёт. Сёстры адскачылі да печы. А яна, пабялелая, накрыла сабой байца. Тры, пяць, дзесяць хвілін б'ецца сэрца ля сэрца. Пасля фашысцкага налёту працягвалі аперацыю.

Я ўяўляю гэту сітуацыю. Пад пагрозай смяротнай небяспекі малады хірург застаецца каля бездапаможнага чалавека. Прыгадваюцца словы з падручніка гісторыі: «...адной з прычын перамогі СССР у Вялікай Айчыннай вайне над фашысцкай Германіяй была маральная перавага савецкіх людзей». Ефрасіння Брэус, зразумела, не лічыць свае ўчынкi на фронце нейкімі асаблівымі. Бо чалавечы дух і цвёрдасць духу заўсёды былі якасцямі яе характару.

Але я ўсё ж пытаю: — Няўжо не было страшна тады?

— Не, — адказвае яна. — Хаця вайна — заўсёды нешта страшнае, чорнае, смяротнае. Для жанчыны яна ўдвай агідная. Я люблю спакойнае, мірнае жыццё. І хачу, каб яно было ў іншых. А на фронце я рабіла ўсё магчымае дзеля хутчай перамогі. На вайне загінуў мой муж. Я прывезла яго ў Мінск, каб пахаваць на роднай зямлі. Калі ў 1945 годзе наша часць увайшла ў Берлін, я ўзнялася па прыступках да чырвонага сцяга над рэйхстагам. Пацалавала яго, а адзін кавалачак той тканіны схавала на грудзях. Дарэчы, бяру яго з сабой усякі раз, калі еду за мяжу.

Дадам, што заўсёды перад дальняй дарогай Ефрасіння Рыгораўна абавязкова прыходзіць на ваенныя могілкі, дзе пахаваны яе муж і сын. Ідзе сюды, як за благаславеннем, як ходзяць на могілкі тысячы беларускіх жанчын, верныя памяці сваіх мужоў, сыноў і братоў.

Яшчэ ішла вайна, калі маладому хірургу выпала ўдача — пабываць у бацькоў. Неслася туды, як на крылах. Пастукала ў дзверы: ці тут? А з хаты дзіцячыя галасы: «Фронька пры-е-е-ха-ла!!!» Абняў бацька дачку, маўчыць, толькі слёзы цякуць. А з раніцы прыйшлі бацькавы сябры. Ад іх даведлася Ефрасіння, што некалькі дзён назад памерла маці, якая хавала хворых партызан і заразілася тыфам, што фашысты закатавалі сястру маці, якая таксама дапамагала партызанам. «Будзь мужнай, дачка», — сказаў тады стары Брэус.

НЕ ТАКОЙ у маім уяўленні павінна была быць жанчына, якая прайшла праз вайну і пакуты. Больш суровай, больш патрабавальнай да людзей. А яна смяецца, успамінае частушкі, якія некалі пачула ў партызанскай зямлянцы. Памяркоўна ставіцца да людскіх слабасцей. Знаходзячыся з ёю, не можаш не адчуць вялікай душэўнай цеплыні гэтай жанчыны, яе добразычліваасці. З Ефрасінняй Рыгораўнай добра праца-

валася людзям. І галоўнае — яна доктар, як кажучы, ад бога.

28 гадоў Брэус узначальвала адну са сталічных клінік, цяпер на пенсіі, але працуе там жа — радавым урачом. І ўвесь гэты час займаецца грамадскай дзейнасцю, прымае ўдзел у рабоце Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі. У клініку да Ефрасінні Брэус нярэдка завітвалі замежныя дэлегацыі. Адночы нехта з цікаўных турыстаў папытаўся ў яе, колькі яна зарабляе грошай. Брэус падлічыла агульную суму і кажа: я, заслужаны ўрач рэспублікі, атрымліваю зарплату 300 рублёў у месяц.

— І ўсяго... — працягнуў субяседнік расчаравана, — мой брат мае такія грошы за тыдзень працы.

— А вы ведаеце, колькі я на свае грошы магу купіць мяса? — у сваю чаргу спыталася Ефрасіння Брэус. — 150 кілаграмаў.

Вось гэта ўразіла замежных гасцей, і яны з алоўкам і паперай пачалі нешта вылічваць. Потым вочы здзіўлена акруглілі — відаць, на іх зарплату, хаця яна і больш значная, чым у Брэус, столькі мяса не купіш.

Але, каб за імі засталася апошняе слова, усё ж папыталіся, дзе ж пані Брэус захоўвае гэтае мяса. Адказ быў: у дзяржаўным халадзільніку.

Славесны інцыдэнт паміж прадстаўнікамі дзвюх сацыяльных сістэм, як кажучы, быў вычарпаны дзякуючы дасціпнасці Ефрасінні Рыгораўны, ўменню весці гаворку з людзьмі, хутка знаходзіць кантакт з самымі рознымі субяседнікамі, пераконваць іх у перавагах савецкага ладу.

Сёлета Ефрасіння Рыгораўна сустракалася з нашымі суайчыннікамі, якія прыязджалі ў Мінск на традыцыйныя курсы кіраўнікоў самадзейных калектываў. Брэус — выдатны гід па роднаму гораду. Так расказа і паказа, што адразу зразумееш: лепш за Мінск няма горада на свеце. І ў тэатры пабывае з гасцямі, пазнаёміць іх з беларускімі акцёрамі, сярод якіх у яе многа сяброў.

Брэус можна ўявіць усякай: у шынялі на фронце, у шыкоўным адзенні на афіцыйным прыёме, у белым халаце на рабоце, босую ля бацькоўскага дома на беразе Пцічы, але яе немагчыма ўявіць бездапаможнай, у страху і адчаі. Неяк яна цяжка захварэла. Урачы паставілі дыягназ: траўма пазваночніка. Давалася легчы ў бальніцу. Прыходжу да яе. Кажучы, няма ў палаце, пайшла да вельмі хворай жанчыны на другі паверх. Мне нават дрэнна зрабілася. Як гэта пайшла? Ёй жа ляжаць трэба абавязкова... Аднак, падумала я, Брэус, відаць, лепш ведае, што трэба рабіць абавязкова, а што не. Праз некалькі дзён з болам даведлася, што жанчына, да якой тады хадзіла Ефрасіння Рыгораўна, памерла. Нават вельмі хворая, Брэус думала не пра сябе. Ішла да чалавека, якому так патрэбна была яе падтрымка. Паспела выканаць свой чалавечы абавязак перад смяротна хворай сяброўкай.

...Зараз Ефрасіння Рыгораўна зусім напярэлася. Аптымізм і энергія гэтай жанчыны невычэрпныя. Хаця цяпер зіма, яна марыць пра лета, калі зноў можна будзе паехаць на Пціч, як некалі ў маладыя гады кінуцца ў халаднаватую ваду і плыць далёка-далёка, пераадолюючы цяжэнне...

Таццяна АНТОНАВА.

ШЧАСЦЯ, ПОСПЕХУ, МІРУ

Поздравляем Белорусское общество «Радзіма» и редакцию газеты «Голас Радзімы» с Новым, 1981 годом!

Желаем счастья и здоровья всему нашему многонациональному советскому народу.

Пусть исчезнут все трудности и преграды на пути сохранения мира!

Пусть наша великая Родина достигнет еще больших успехов, идя рука об руку со всем прогрессивным человечеством нашей планеты!

Культурный клуб «Радуга» г. Мельбурна.
А. ВОЛЬФ,
Н. ЗОСЬКО,
Б. КАПЛАН.

Австралия.

От всей души поздравляем коллектив Белорусского общества «Радзіма», редакцию газеты «Голас Радзімы», белорусский и весь советский народ с наступающим Новым, 1981 годом!

Желаем всем вам, дорогие друзья, доброго здоровья, счастья и мира!

Секретарь русско-славянского культурного общества в городе Брисбене
А. ОЖИГАНОВ.

Австралия.

Усіх супрацоўнікаў Беларускага таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» сардэчна віншую з надыходзячым Новым, 1981 годам!

Жадаю добрага здароўя, поспехаў у вашай высакароднай працы!

Ф. МАСЛЯК.

Канада.

Сардэчна віншваем рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» і ў вашай аспе ўвесь беларускі народ з надыходзячым Новым, 1981 годам!

Жадаем добрага здароўя і поспехаў у вашай высакароднай працы на карысць нашай любімай Радзімы!

Па даручэнню суайчыннікаў у правінцы Лімбург
Т. МАРЧАНКА.

Галандыя.

Віншваем калектыв рэдакцыі, нашых сяброў на Радзіме, увесь беларускі народ з надыходзячым радасным святам!

Жадаем вам новых поспехаў у вашай высакароднай дзейнасці, здароўя і шчасця!

З Новым годам, дарагія сябры!
Няхай заўсёды будзе мір на зямлі!

К. і М. ЗВАНАРОВЫ.

Канада.

Дорогие друзья в Белорусском обществе «Радзіма»! Поздравляем вас и весь героический белорусский народ с Новым, 1981 годом!

Желаем доброго здоровья и счастья, больших успехов в реализации всех намеченных планов, а главное — в сохранении мира на земле!

С искренним уважением и дружеским приветом от читателей библиотеки имени Н. А. Некрасова
Ф. ПИДГАЙНАЯ.

Австралия.

Сардэчна віншваем з Новым годам!
Жадаем усяго самага найлепшага ў жыцці!

П. і Э. ЦАРКОВІЧЫ.

Англія.

Дарагую рэдакцыю «Голасу Радзімы» віншваем з надыходзячым Новым годам!

Жадаем вам добрага здароўя, поспехаў у рабоце і шчасця ў жыцці!

В. і І. ДУБЧОНКІ.

Англія.

У апошнія дні адыходзячага 1980 года карэспандэнт «Голасу Радзімы» сустрэўся з народным пісьменнікам БССР, галоўным рэдактарам Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, старшынёй Вярхоўнага Савета БССР, дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР Іванам ШАМЯКІНЫМ. Якімі змянамі падзеямі быў адзначаны для яго апошні год дзесятай пяцігодкі, спыталі мы ў Івана Пятровіча, што новае, важнае, аб чым хацелася б расказаць чытачам, адбылося ў яго асабістым жыцці.

— Я лічу, што нашы пяцігодкі, нашы планы складаюцца не толькі ў маштабах краіны, вытворчых калектываў. Мне здаецца, стала традыцыйнай складаць іх у кожнай сям'і, кожным канкрэтным чалавекам, працаўніком на сваім рабочым месцы.

Ну, калі гаварыць пра сябе, то мушу адзначыць, што для мяне гэты год быў надзвычай адметны: я быццам бы змяніў прафесію. Не пісьменніцкую, канешне, а службовую.

26 гадоў на пасадах сакратара праўлення, першага сакратара працаваў у Саюзе пісьменнікаў. Гэта, самі разумееце, даволі ладны кавалак жыцця. Я прышоў у Саюз пісьменнікаў у 1954 годзе. Тады ён налічваў трохі болей за 70 чалавек. Магу сказаць, што пісьменніцкая арганізацыя, у якой сёння больш за 300 членаў, вырасла на маіх вачах. І не без майго ўдзелу. Па абавязку службы і па закліку сэрца займаўся я выхаваннем моладзі, сачыў за творчасцю, даваў рэкамендацыі, прымаў у Саюз.

Я меў шчасце часта сустракацца з Якубам Коласам, Пятром Глебкам, Міхасём Лыньковым, працаваў пад кіраўніцтвам Пятруся Броўкі. Апошнія гады ў дружбе і згодзе кіравалі мы Саюзам разам з Максімам Танкам, чалавекам абалынным, выдатным паэтам, харошым таварышам. Таму я магу сказаць, што мне пашанцавала ў жыцці: я альбо працаваў пад кіраўніцтвам вельмі добрых людзей, таленавітых пісьменнікаў, ці быў побач з імі у адной вупражы, як гавораць.

За пасляваенныя гады беларуская літаратура вырасла і колькасна, і якасна. Ёсць такі тэрмін у савецкай крытыцы — паскоранае развіццё нацыянальных літаратур. Вазьміце нашу, беларускую... Можна сказаць, што за апошнія 60 гадоў свайго развіцця яна прайшла шлях, на які многім літаратурам спатрэбіліся 6 стагоддзі. Я адначыў ужо нашых пачынальнікаў — Коласа, Крапіву, Чорнага, Броўку, Максіма Гарэцкага. За імі прыйшло ў літаратуру другое пакаленне — ваеннае, што зведала фронт, парты-

занскую барацьбу. Гэта пакаленне Мележа, Брыля, Макаёнка, Аўрамчыка, Кірэнкі. Належы да яго і я. Наступнае пакаленне, якое таксама ваявала, а калі не ваявала, то бачыла вайну ўласнымі вачыма, таксама заняло трывалыя месца ў нашай літаратуры, творы гэтых пісьменнікаў шырока вядомыя чытачу не толькі ўсесаюзнаму, а і замежнаму. Гэта Быкаў, Адамовіч, Навуменка, Чыгрынаў, Адамчык... Ну, і нарэшце, чацвёртае пакаленне. Самае колькасна вялікае, самае маладое. Зусім няда-

ці яе заснавальніка.

Зараз мы заканчваем пачатую Броўкам кароткую энцыклапедыю ў 4-х тамах. Думаю, што «кароткая» назва для гэтай энцыклапедыі не зусім правамерная. У пераходных 12-ці тамах беларускай матэрыял займаў 40 працэнтаў. Кароткая энцыклапедыя створана толькі на беларускіх матэрыялах. Тут сабраны звесткі пра прыроду, насельніцтва, культуру нашай рэспублікі. Другая асаблівасць — яна выдаецца на дзвюх мовах: рускай і беларускай. Разыдзецца па ўсім

пра народнага паэта, вы гаворыце там, што ён заўсёды быў у гушчы грамадскага жыцця рэспублікі. І гэта жыла яго творчасць. Пра вас таксама можна сказаць, што грамадскай рабоце вы аддаеце вельмі многа часу, сіл. Дапамагае ці перашкаджае гэта вам як пісьменніку?

Мне часта задаюць гэта пытанне. Што вам адказаць? Бывала і бывае нялёгка. Часта працаваў не 4—5 гадзін у суткі, а 12. Сядзіш за сталом, пішаш, потым ідзеш у Саюз, вечарам выступаеш. Непасрэднай пісьменніцкай рабоце, можа, гэта і перашкаджае, але і здорава звязвае

І мне пашанцавала! Знаходзячыся на Гомельшчыне, раптам даведаўся аб такой сітуацыі: прыехаў дадому, адбыўшы тэрмін пакарання за свае злычынствы ў час вайны, былі паліцэйскі. Зварот у вёску гэтага чалавека, адносінны да яго людзей і сталі тым сюжэтным клубком, на аснове якога можна было будаваць раман.

— Ці даводзілася вам бываць за мяжой? Што, на ваш погляд, даюць пісьменніку такія паездкі?

Калі быў маладзейшы, часта ездзіў. Бываў у Злучаных Штатах, Бельгіі, Фінляндыі, Югаславіі, Аўстрыі... З нашымі землякамі сустракаўся. У Бельгіі надзвычай спадабаліся мне людзі, іх цёплыя, сардэчнасць, настальгія ад разлукі з Радзімай, іх шчырыя дружалюбныя адносінны да нашай краіны. Саюз савецкіх грамадзян у Бельгіі, па-мойму, заслугоўвае таго, каб сказаць пра гэту арганізацыю самыя добрыя словы. Яе члены — сапраўдныя патрыёты, якія, апынуўшыся за мяжой, захавалі любоў і вернасць Бацькаўшчыне.

Многа разоў быў я ў сацыялістычных краінах. Сёлета ў верасні я ездзіў у ГДР на 67-ую сесію міжпарламенцкага саюза. Кожная паездка — гэта новы ўражанні, магчымасць пазнаваць свет, людзей, зноў жа быць у гушчыні жыцця, падаць.

— Над чым вы зараз працуеце?

Праца ў мяне зараз вельмі нялёгка, бо звязана з архіўнымі дакументамі, мноствам дакументальных матэрыялаў. Штуршок ёй быў дадзены даўно, калі пісаў аповесць, а потым сцэнарый «Хлеб пахне парохам». Зараз вивучаю матэрыялы Брэсцкага міру, бо мой твор прывесчаны барацьбе Леніна за выхад Расіі з першай сусветнай вайны адразу ж пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі, падпісанню Брэсцкага міру. Называецца раман «Петраград — Брэст». Пачатак яго будзе друкавацца ў першых нумарах «Польмя» за 1981 год, але поўнасцю работу над кніжкай планую завяршыць у будучым годзе.

— Іван Пятровіч, у пачатку 1981 года вы адзначаеце свой 60-гадовы юбілей. Ці адчуваеце вы маральнае задавальненне ад таго, што ўжо зроблена вамі ў жыцці?

Задавалены толькі адным. Усё, што пісаў, чыталася. Найвышэйшая радасць, што кніжкі мае не залежаліся ні ў кнігарнях, ні на паліцах бібліятэк.

У 60 гадоў ужо і сэрца часам падводзіць, і сілы не тыя, але планаў у мяне многа. Калі здароўе дазволіць, нешта напішу. У мяне ёсць сюжэт новай п'есы. У новым рамана зноў думаю вярнуцца да вёскі і зноў жа да сучаснасці. Думаю, буду пісаць, нягледзячы на тое, што і ў энцыклапедыі работы шмат.

Гутарку вяла
Дзіяна ЧАРКАСАВА.

◆ РОЎНАЯ САМЫМ РАЗВІТЫМ ЛІТАРАТУРАМ СВЕТУ
◆ НОВЫЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЧНЫЯ ВЫДАННІ У НАСТУПНЫМ 5-ГОДДЗІ
◆ ЧАРГОВЫ РАМАН ПІСЬМЕННІКА — АБ БРЭСЦКІМ МІРЫ

АДЗІН З НАЙБОЛЬШ СУЧАСНЫХ

на пісаў прадмову да першай кнігі нашага маладога празаіка Аляксея Дударова. Па-мойму, цікавы пісьменнік. З задавальненнем напісаў пра яго цёплыя словы.

— Вы назвалі тэрмін «паскоранае развіццё нацыянальных літаратур». Ці не маглі б вы больш падрабозна расказаць, як гэты працэс адбыўся на развіцці беларускай прозы і паэзіі?

Наш народ заўсёды быў багаты на таленты. Але як было тым талентам развівацца, калі да рэвалюцыі амаль 80 працэнтаў насельніцтва не ўмела пісаць і чытаць. А зараз, я думаю, мы не страчваем ніводнага таленавітага чалавека. Любы Сымон-музыка ідзе ў кансерваторыю. Кожны пісьменнік мае магчымасць не толькі напісаць свой твор, але і выдаць.

Гэта даволі трывалая база, вялікі клопат і рэальныя прадпачыненні для паскоранага развіцця літаратуры. І імя таму мы ўжо сёння дасягнулі такога ўзроўню, калі спакойна можам сесці за адзін стол з прадстаўнікамі любой, самай развітай літаратуры свету. Яшчэ адзін якасны паказчык нашага росту — гэта выданне беларускіх кніжак на мовах народаў Савецкага Саюза і за мяжой. Беларускі раман, аповесць даволі шырока выйшла на сусветны кніжны рынак. Нас выдаюць у сацыялістычных краінах, а таксама на англійскай, французскай, іспанскай мовах. А між іншым гавораць, што па прозе мяркуюць аб сталасці літаратуры.

Вось гэта мне хацелася сказаць пра работу, з якой я пайшоў.

— Ну, а цяпер, напэўна, надышоў час расказаць пра тое, чым вы заняты зараз...

Пятрусь Броўка пакінуў нам сур'ёзную навуковую арганізацыю, вялікую адказную працу — выданне нацыянальнай энцыклапедыі, 12 тамоў якой выйшлі пры жыц-

Савецкім Саюзе, думаю, і за яго межамі.

Як ва ўсякай саліднай арганізацыі, ёсць планы на будучую пяцігодку і ў нас. Мы павінны будзем выдаць 5-томную энцыклапедыю прыроды Беларусі, 5-томную — літаратуры і мастацтва, дзе будуць сабраны звесткі па культуры, пачынаючы з вытокаў і канчаючы вось гэтым самым паскораным развіццём, пра якое вялі гаворку. Нарэшце, нам даручылі выдаць 7 тамоў звода помнікаў гісторыі і культуры.

Мы пачалі выданне I тома «Летапісу народнай славы». Гэта была ідэя нашага выдатнага дзяржаўнага дзеяча, нацыянальнага героя Пятра Машэрава... Работа вядзецца па раёнах. Першым зрабіў яе Шумілінскі раён. У канцы 1981 года чытачы атрымаюць унікальную, адзіную ў сваім родзе кніжку. Там будуць прозвішчы, расказы пра ўсіх шумілінцаў, якія прымалі ўдзел у Вялікай Айчыннай вайне.

— Я чула, што да 100-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы таксама рыхтуецца энцыклапедычнае выданне...

— Так, правільна. У рэспубліцы будзе шырока адзначацца юбілей Купалы і Коласа. Наша выдавецтва зараз працуе над томам Купалаўскай энцыклапедыі. Пішуцца артыкулы на кожны Купалаў твор, пра людзей, якія мелі да яго дачыненне, пра яго блізкіх, таварышаў, пра мясціны, звязаныя з жыццём, дзейнасцю, творчасцю паэта. Будуць уключаны ў энцыклапедыю артыкулы аб значэнні Купалы, яго творчасці, «Купала і руская літаратура», «Купала і ўкраінская літаратура» (чэшская, польская і іншыя), наколькі творы яго перакладаліся на многія мовы.

— Нядаўна давалася глядзець дакументальны фільм пра Пятруся Броўку. Расказаваючы

з самім жыццём. Крытыка прызнае, што я, можа, адзін з найбольш сучасных пісьменнікаў у тым сэнсе, што я аўтар твораў аб сучаснасці. Тэмы, калізіі, героі для такіх твораў дае мне мая грамадская дзейнасць. Узяць хаця б раман «Атланты і карыятыды». Тэма прыйшла да мяне пасля таго, як пачуў на бюро ЦК крытыку ў адрас архітэктараў. Але скажу шчыра, што, не пабываўшы на сесіях, дзе абмяркоўваліся пытанні архітэктуры, а потым на саветах па архітэктуры, пленумах, у праектных інстытутах, я такі раман напісаць не змог бы. Некаторыя архітэктары пазналі сябе, свае праблемы. На маё шчасце, ніхто не пакрыўдзіўся.

Сёлета «Атланты і карыятыды» выйшлі на тэлеэкраны. Я задаволены экранізацыяй гэтага рамана. Ад гледачоў атрымаў многа цёплых водгукаў.

Раскажу пра апошні раман — «Вазьму твой боль». Напісаўшы пра вайну «Глыбокую плынь», я ў пачатку сваёй творчасці пісаў пра сяло. Увага беларускіх пісьменнікаў да сяла, можна сказаць, традыцыйная. З сяла пачыналася ўся наша літаратура.

Дык вось, пачаўшы з вясковай тэмы, я трохі адышоў ад яе, калі пісаў «Сэрца на далоні», «Снежныя зімы», «Атланты і карыятыды». І раптам засумаваў. Тады паехаў у сваё роднае сяло на Гомельшчыне, дзе мне лягчэй убачыць тую змену, якія адбыліся тут за 10—12 гадоў, пакуль я займаўся горадам.

Тэму выношваў даўно. Можна, гадоў 15 у думках фарміраваў сюжэт. Я многа пісаў пра вайну, дарослага чалавека, салдата на ёй. А вось дзеці, як яны бачылі вайну, што захавала дзіцячая памяць?

Сёлета народны танцавальны ансамбль «Раніца» з Гродна пабыў у Японіі, дзе прыняў удзел у канцэртах, прысвечаных Дням Беларускай ССР. Самадзейныя артысты больш чым у дзесяці буйных японскіх гарадах пазнаёмілі гледачоў з самабытным танцавальным мастацтвам свайго народа.

Еўдакія ЛОСЬ

ЁЛКА

Ёлчыны
наваселлі,
Снежныя
каруселі!
Ёлка грукнула ў дзверы —
Шчасце зайшло ў кватэру:
Залатое, зялёнае, белае,
Маладое, дуронае, смелае...

Там, дзе ёлчын літарык, —
Песні і шчэбет чарак.

Там, дзе ёлка да столі, —
Гоман гасцей,
застолле...

А ёлкі — унізе,
уверсе,
На першым,
на пятым паверсе,
На вуліцы,
на стадыёне...
Свята ў людзей сягоння!

ЗГРАБАЮЦЬ СНЕГ

Так пажадалася пагодзе,
што развязаўся снежны мех!

І першы гук у новым годзе:
зграбуюць снег,
зграбуюць снег.

Зграбуюць снег наследаваны,
мятуць гальнямі да сцяны.
У кучы — беляя дываны
і ранішнія скрыпуны...

Іх вывезуць за сіні горад,
а мне шкада,
а мне шкада.
Вясною завініць з-пад горада
нследаваная вада!..

Ніна РАДЗІВОНЧЫК

А снег ляжыць безабаронна белы.
Зямля, як чысты ліст паперы —
бяры,

Перад даверам гэтай чысціні
Так боязна бяды.

Зірні:

Няўжо ў кагосьці з'явіцца намеры
Пакінуць на ім чорныя сляды!

ПЕСНІ РОДНАЙ ЗЯМЛІ

ДЗЯРЖАЎНАМУ НАРОДНАМУ АРКЕСТРУ БССР
ІМЯ І. ЖЫНОВІЧА — 50 ГАДОУ

Цымбалы — інструмент самабытны, з характэрным звонкім «сярэбраным» гукам. Яны звінелі ў даўніну на сельскіх вяселлях, народных гуляннях. Калі побач гучалі бубен, скрыпка, баян, атрымліваўся каларытны ансамбль.

Беларускія цымбалы даўно цікавілі многіх музыкантаў.

Дзякуючы намаганням першага беларускага цымбаліста-прафесіянала І. Жыновіча ў 1928 годзе быў створаны ансамбль цымбалістаў, які праз два гады стаў называцца Беларускай дзяржаўнай ансамблем народных інструментаў, а пазней — Дзяржаўным народным аркестрам БССР. Рэпертуар новага калектыву складаўся з беларускіх народных песень і танцаў, з музыкі народаў СССР. А неўзабаве ў ім з'явіўся і першы твор беларускай прафесійнай музыкі — «Ронда» на тэмы беларускіх народных песень і танцаў «Юрачка» кампазітара М. Аладава.

Летам 1931 года малады калектыв паехаў у вялікае гастрольнае падарожжа па Беларусі і Украіне разам з маладой спявачкай Л. Александроўскай, якая з таго часу стала пастаяннай удзельніцай усіх канцэртаў калектыву.

Цяпер аркестр носіць імя свайго заснавальніка Іосіфа Жыновіча, прызнаны адным з лепшых народна-інструментальных калектываў краіны. Ён многа гастралюе ў саюзных рэспубліках, выезджае за мяжу.

Трэба адзначыць, што гэта вельмі своеасаблівы выканаўчы ансамбль. Яго аснову складае група цымбал, а таксама ліры, дудкі, жалейкі. У аркестр уключаны баяны, флейта, габоі, кларнеты і ўдарныя інструменты. Пры такім складзе аркестра яго гучанне захоўвае як аснову каларыт звонкіх, яркіх галасоў, і акрамя таго аркестр вызначаецца разнастайнасцю фарбаў, бага-

тымі тэхнічнымі і тэмбравымі магчымасцямі.

Беларускія кампазітары ахвотна пішуць музыку для калектыву, не робячы ніякіх скідак на «спецыфічнасць» складу. Аб гэтым сведчаць створаныя ў апошнія гады творы Я. Глебава, А. Мдзівані, Д. Смольскага, Я. Дзягцярыка, Р. Суруса, С. Картэса, Э. Зарычкага, В. Іванова.

Былі невялікія ансамблі цымбалістаў стаў высокапрафесійным вялікім музычным калектывам, якому па сіле сама складаныя і буйныя творы сусветнай музыкі.

За заслугі ў развіцці музычнага мастацтва, актыўны ўдзел у грамадскім жыцці і ў сувязі з 50-годдзем з дня заснавання Дзяржаўнага народнага аркестра БССР імя І. Жыновіча ўзнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

НА ЗДЫМКУ: выступае народны аркестр БССР.

СПЯВАЕ БАБУЛЯ НА РАДАСЦЬ САБЕ І ЛЮДЗЯМ

АД ПРЫПЯЦІ СІНЯЙ...

Мусіць, ад Прыпяці ў яе такія вочы: глядзіш у іх — немагчыма наглядзецца, сінь іх — глыбокая, сінь іх — чысцютка. Не вымылі гэтую сінь нават гады, хіба што толькі прытушылі трошкі. Але ад таго яшчэ цяплей у іх глядзець, і так даверліва раскрываецца душа перад імі...

Ой, запрагу я во-о-лы,
во-о-лы по-о-ло-вы-е...
Ой, вярніцеся, лічко
бе-е-ло-о,
го-о-ды мо-о-ло-ды-е...

— Ох, не сцягнуць мне ўжо так, як бывало! Завяла, як завяла б я гэту песню вам маладай! Век слухалі б! Бывало ж, на гэтым баку Прыпяці запяю — а на другім да-а-лэ-ко-о чутно!.. Нагаманілася з людзьмі мая песня...

Склала-сашчапіла на каленях рукі Ганна Дзямідаўна, парэпанымі ды сухімі пальцамі ўлад думам сваім паварушвае. А на падлозе, ля ног, — клубкі нітка — белых ды сініх, пунсовых ды зялёных, а збоку — сукала (сукало, як яна гаворыць) стаць. Сукае ніткі на ім Ганна Дзямідаўна, потым тчэ з іх узоры свайго краю, свайго жыцця. Тут, побач з домам, у якім яна жыве, стаць яшчэ адна хата, ужо нежылая (выбарліся з яе родзічы ў новы ды прыгожы дом, а гэты, састарэлы, бабы сваёй пад кросны аддалі: «Тчы, бабуля, на радасць сабе і людзям»).

Толькі што прыйшлі мы з тае хаты. Людзі падказалі, што там, за кроснамі, можна і шукаць цяпер старэйшую ўдзельніцу Канатопскага хору 77-гадовую Ганну Кавальчук. Любіць старая ў гэтую ціхую пару пасядзець за станком, выстукваючы набільніцамі сваю песню... Вунь колькі ў ёй, гэтай песні, таноў — і чорных, невясёла-смутных (гэта ліхое маленства, парабкаванне на пана, войны), а вунь і прасветы — кветкі-жарынікі, што рассыпаны на поцілках, ручніках. Прыбраная імі хата Ганны Дзямідаўны. А яна яшчэ і дарожкі-ходнікі воль тчэ...

Прыпяць за акном плешчацца, катэры плывуць ля самай хаты, і пасажыры іх, уражання прыгажосцю цудоўнай мясціны, пэўна ж, думаюць: «А хто там, у хаце воль гэтай, вербамі абсаджанай, жыве?..» Было аднойчы: спыніліся людзі, не паплылі далей, на бераг у Канатопе сышлі. І хараша ж размаўлялі яны з ёю! А старая у знак удзячнасці за ўвагу такую спявала ім, яны ж усё запісалі і запісалі тыя песні... Запісалі і хвалілі. Многа тады бабак такіх на збралася ля гэтай ракі... Так і фільм знялі тут пра іх, простых жанок вясковых. Потым, як паказалі ёй той фільм, вачам сваім доўга паверыць не магла: няўжо то яна там, на экране? Яна і баба Арына, і Жэня, і Варвара — няўжо яны ўсе там?..

Ой, узышла зара-а-а,
зара ясна-а-а,
Ой, прыйшла пара-а,
пара-а гчасна-а-а...

Зноў зацягнула-завяла Ганна Дзямідаўна песню. Завяла, каб сказаць мне, што ўсім цяпер задаволена яна. Дзецьмі сваімі: старэйшая, Васіліна, — дырэктар школы ў Мазыры, Вольга — ветфельчар у родным калгасе. Ліда — таксама фельчар, толькі на Магілёўшчыне працуе, Уладзімір — брыгадзір у калгасе «Кастрычнік», а Роза — на швейнай фабрыцы ў Мазыры. Па-вырасталі дзеці.

— Ганаруся сваімі дзецьмі я. Усе яны ў мяне простыя, усе — ад зямлі гэтай, вер-

няя ёй. Камуністы, як і я. Я ж у партыю разам з мужам сваім Майсеем уступала ў гады калектывізацыі. Аднымі з першых мы з ім у калгас падаліся. О, дзе песня была, дачушка! Кулачка тады было ў нас... А я ж усё наперад ірвалася, ні на якія ўгаворы не падавалася. Аднойчы прыйшлі да мяне такія багачы дый кажуць: «Бяры, Ганно, во тры залатоўкі, і валоў дэдзім табе пару, толькі не ідзі ў калгас! Як ты не пойдзеш — то і Майсей не пойдзе...» — «Не, — кажу я, — куды голка — туды і нітка. Забіваць будзеце — ад калгаса не адракуся!»

Перавяла дыханне Ганна Дзямідаўна. Далей расказвала больш спакойна, хоць і са смуткам:

— Було, што ледзь не забілі... Гаспадара прыйшлі біць, а яго дома не аказалася. Дзеці спужаліся, але малайцы, змікілілі неўзаметку вылузнуцца — збегчы з хаты ды людзей склікаць на дапамогу. А я ўжо ледзь жывая была, так лупцавалі мяне. Адхварэла тады — і зноў у калгас на работу. Поперад за ўсіх старалася... Цялят, свіней даглядала. І лубін, і лён, і каноплі, і проса. І грэчка на руках воль гэтых былі... — стомлена варухнула зноў пальцамі Ганна Дзямідаўна. — На совесць сваю робіла. Ну, дык і ў Маскву ж недарэмно, мабуць, ездзіла! На выстаўку — не куды-небудзь!

Заўсміхалася тут яна. Прыемны ўспамін прасвятліў зморшчаны твар:

— Не падумаі, дачушка, што хвалюся табе. Праўду кажу. З мучаных гадоў таго жыцця гэта такія прасветліны! О-о, колькі народу слухала мяне там, на той выстаўцы! Не магла ж я ўтрымацца, каб слоўца сваё не сказаць перад светам вялікім, не магла не пакланіцца народу. І спявала там! І апладзіравалі там мне! І ў Кнігу гонару там мяне запісалі! От, з тае минуты яшчэ больш упадала я сцэну... Хоць старая, але ж чаму, як голас е, на людзі не выйшчы з ім? Дзе я толькі не была з ім — у Нароўлі і за Нароўляй, у Гомелі і за Гомелем, у Мінску і за Мінскам, да Масквы нават дайшла разам са сваімі таварышцамі — канатопкамі. От, запытайце ж у Арыны Трацяк, колькі з ёй мы, старыя, вёсак і гарадоў аб'ехалі! А нас жа — многа ў Канатопе, спявачак гэтых! Зайдзіце да даярак Жэні Стасенка, Мар'і Салавей, да Кулажанка Варвары (дармо, што ў аптэцы ў Нароўлі робіць, але і тут, у Канатопе, паспявае на хор трапіць). А як жа Марыю Сямітка, прыбіральшчыцу нашага клуба, забыць? З голасам таксама жонка! І во, — Ганна Дзямідаўна аж прыўзнялася з канапкі, — не забудзеце Марыю Трацяк адзначыць. Многа зрабіла яна для нашага хору. Бібліятэкаркай працавала тут, цяпер хворая, цяжка хворая... Пагаманіце з імі, многа яны вам наспяваюць, раскажуць...

Вядома ж, Ганна Дзямідаўна, вядома. Абавязкова пагаманю яшчэ і з імі я. Бо й сапраўды: ёсць што вам, лаўрэатам і Усеаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных, раскажаць. Усім сваім жыццём вы ўслаўляеце веліч нашай Радзімы, прыгажосць яе прастораў! Веру, што не адзін яшчэ катэр прывязе да вас людзей, якія любяць, шануюць матчыну песню!

Мар'я ПАНКОВА.

З'ЕЗД КАМПАЗІТАРАЎ БЕЛАРУСІ

У канцы снежня адбыўся VIII з'езд Саюза кампазітараў БССР. Яго дэлегаты і госці праслухалі справаздачу праўлення Саюза кампазітараў рэспублікі. З дакладам выступіў старшыня праўлення народны арыст рэспублікі Ю. Семянкі. У дакладзе адзначалася, што за апошні час на суд глядачоў вынесена пяць тэатральных спектакляў па творах беларускіх кампазітараў. Вялікі поспех выпай на долю опер «Джардана Бруна» С. Картэса і «Сівая легенда» Д. Смольскага ў час гастролі Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета ў Маскве. Герайчнай барацьбе савецкага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны прысвечана опера Г. Вагнера «Сцежкай жыцця».

У 1979 годзе беларускія слухачы пазнаёміліся з радыёоперай К. Цесакова «Барвовая зра». Прагучала ў эфіры другая рэдакцыя оперы А. Багатырова «У пушчах Палесся».

У дакладзе таксама адзначана, што застаюцца вельмі перспектыўнымі кантакты опернага тэатра з беларускімі кампазітарамі: прыняты да пастаноўкі творы маладых аўтараў — опера Л. Шлег «Каваль — залатыя рукі» і балет У. Кандрусевіча «Бураціна».

У дакладзе быў падрабязна ахарактарызаваны стан беларускай камернай музыкі, кантатна-аратарыяльнай, сімфанічнай, харавой, прааналі-

завана становішча спраў у прапагандзе беларускай музыкі і ў рабоце па мастацкаму выхаванню дзяцей і юнацтва.

Удзельнікі з'езда пабывалі на канцэртах, якія адбыліся ў залах філармоніі, кансерваторыі, Саюза кампазітараў, Цэнтральнай музычнай школы. Перад імі выступілі вядучыя музычныя калектывы рэспублікі, якія выканалі сімфанічную пэзю «Казка» Я. Глебава, сюіту Ю. Семянкі «Родныя песні», цымбальны канцэрт К. Цесакова, Канцэрт для скрыпкі з аркестрам Г. Гарэлавай.

У творчых дыскусіях былі падведзены вынікі справаздачы кампазітараў перад слухачамі і калегамі. Спрэчкі адкрыў заслужаны дзеяч мастацтваў БССР І. Лучанок. «У зямлі нашы карэнні» — так магла б заявіць аб вытоках сваёй творчасці большасць беларускіх кампазітараў, сказаў ён. Цэннейшая сувязь сучаснай беларускай песні з нацыянальным музычным фальклорам, самім жыццём народа — важнейшыя яе заваёвы.

У дыскусіях таксама прынялі ўдзел міністр культуры БССР Ю. Міхневіч, кампазітары Ю. Багатыроў, Ю. Аляксандраў, Я. Глебаў, А. Мдзівані, музыкантаўцы.

Адбыліся выбары кіраўніцтва Саюза кампазітараў БССР. Старшыней праўлення абраны вядомы беларускі кампазітар Ігар Лучанок.

Вядомаму беларускаму скульптару Андрэю Бембелю сёлета споўнілася 75 гадоў. Тыя з нашых чытачоў, хто наведваў у апошнія гады Радзіму, пэўна ж, бачылі ля Мінска помнік Герою Савецкага Саюза М. Гастэлу, Курган Славы і мемарыял у Брэсцкай крэпасці-героі, у стварэнні якіх прымаў удзел Андрэй Ануфрыевіч. Ён плённа працуе над увасабленнем герайчнага, творчага ў чалавеку.

НА ЗДЫМКУ: А. БЕМБЕЛЬ ля скульптурнага партрэта А. Блока, створанага да 100-годдзя з дня нараджэння пэзта. Фота У. МЯЖЭВІЧА.

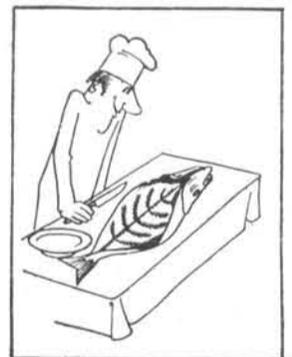
ВЯРНУЎ ЗВАННЕ ЧЭМПІЁНА

Напярэдадні Повага года прыемная навіна прыйшла з далёкага афрыканскага горада Бамака. Мінскі гросмайстар Анатоль Гантварг вярнуў сабе званне чэмпіёна свету па міжнародных шашках. Дваццаць два лепшыя шашысты з дзесяці краін вялі барацьбу за званне чэмпіёна. Асабліва высока расцэнваліся шанцы цяпер ужо былога чэмпіёна свету Харма Вірсы. Але ўсе карты збытаў міжнародны майстар з Малі Маміна Ньдзій.

Вельмі ўдала стартаваў Анатоль Гантварг, які ўжо з першых тураў захапіў лідэрства. Але ў першай палавіне гэтых напружаных спаборніцтваў Маміна Ньдзій толькі паўчэка ўступіў мінчаніну. Нарэшце ў сустрэчах з савецкімі шашыстамі маліец задаловіўся нічымі.

Тады ўжо Харм Вірса паспрабаваў дагнаць лідэра. Апошні шанец галандзец меў у дзевятнацятым туры, дзе Вірса сустрэчаўся з Гантваргам. Але беларускі шашыст рашучую сустрэчу правёў упэўнена — згуляў унічыю і стаў недасягальным для ўсіх сапернікаў.

Гумар

Без слоў.

І БУДЗЕ СВЯТА!

— Колькі каштуе твой касцюм? З такім пытаннем турысты з Бельгіі звярнуліся да салісткі ансамбля «Равеснік» Жанны Несцеравай. Дзяўчынка гэтага не ведала: ёй тады толькі споўнілася сем гадоў.

— І колькі табе, хлопчык, абыходзіцца кожная паездка? — пытаюць госці ў Дзімы Часнова. Дзіма недаўменна ўзімае бровы. Ён многа гадоў гастралюе з «Равеснікам», але ніколі не задумваўся, хто за гэта плаціць.

На пытанні, адкуль бяруцца грошы на касцюмы, паездкі, летнія піянерскія лагеры адпачынку, хто ўсё гэта фінансуе, прасяць адказаць мастацкага кіраўніка ансамбля Марыну Бяльзакцаву.

— Беларускія прафсаюзы, — гучыць адказ.

Група суайчыннікаў з Бельгіі прысутнічае на рэпетыцыі дзіцячага ўзорнага ансамбля танца «Равеснік» Палаца культуры Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў.

Дваццаць тры гады назад выпускніца харэаграфічнага вучылішча Вялікага тэатра СССР Марына Бяльзакцава паказала ў Мінску першую праграму дзіцячага танцавальнага калектыву, цяпер аднаго з лепшых у краіне.

Тады, у 1967 годзе, ён мог называцца «ансамбль непрынятых». Ішоў набор дзяцей у школу бальнага танца і студыю класічнага танца. Конкурс быў вялікі, і многія дзеці засталіся «за бортам». З іх Марына Бяльзакцава вырашыла арганізаваць свой ансамбль. З таго

часу вось ужо больш дваццаці гадоў набор у «Равеснік» робіцца «па вачах». «Калі вочы гараць, бяру, — гаворыць мастацкі кіраўнік. — Нам патрэбны сапраўдныя працаўнікі».

«Равеснік» — адзіны калектыв, які выконвае ўсе беларускія полькі.

— Кожная полька мае свой характар, — тлумачыць дачка Марыны Бяльзакцавай, яе памочніца Леда Міхайлідзі. — Дзеці не толькі засвойваюць новыя танцавальныя элементы, але і раскрываюць у кожным танцы новую грань мастацтва свайго народа.

— Дзіцячы беларускі фальклор пакуль яшчэ дрэнна даследаваны, — працягвае Леда Міхайлідзі. — З таго вялікага матэрыялу, які прыдатны для «дарослых» ансамбляў, нам падыходзіць толькі вельмі малая частка.

У сувязі з гэтым хацелася б расказаць цікавую гісторыю пастаноўкі «Бульбы» ў ансамблі. Вядомы савецкі харэограф, кіраўнік Дзяржаўнага ансамбля танца СССР Ігар Маісеў шмат гадоў назад паставіў у Маскве «Бульбу», якая стала класічнай. Праз некалькі гадоў беларускі ансамбль «Лялькі» з Баранавічаў, выка-

рыстоўваючы элементы Маісева, паказаў «Бульбу», у якой, на думку спецыялістаў, было ўсё. І нічога новага зрабіць ужо здавалася немагчымым. Але «Равеснік» на гастроль у Маскве паказаў новы варыянт гэтага танца. Разам з глядзельнай залай апладзіраваў і ўзрушаны Маісеў.

Салістаў ансамбля сустракаюць жыхары ГДР, Фінляндыі, Балгарыі... У іх рэпертуары — танцы многіх народаў свету.

Запамінальнай была першая сустрэча з замежнымі глядачамі ў Рыжскім міжнародным клубе маракоў. Спачатку госці амаль абыякава сядзелі ў крэслах і жавалі гумку. Неўзабаве ажывіліся. Пасля чацвёртага танца з залы пачуліся ўсхваляваныя крыкі і апладысменты. «Равеснік» тройчы поўнасцю паўтарыў праграму на «ўра». Замежныя маракі зрывалі са свайго форменнага адзення гузікі, стужкі, шукалі, што падарыць. Хутка знайшлі рускае слова і пачалі скандзіраваць: «Яшчэ! Яшчэ!»...

Многія газеты нашай рэспублікі сёлета ў лістападзе прысвяцілі свае матэрыялы ансамблю «Равеснік». У дзяцей тады было вялікае свята — калектыву прысвоілі званне лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола. Гэтая высокая ўзнагарода — адзнака працы ўдзельнікаў ансамбля.

Колькі іх усіх? Каля шасцісот дзяцей. У танцы «Вясёлка» на сцэну выходзіць 117 чалавек, у «Крутосе» — 140. У цыкле «Радзіма» прадстаўлены танцы ўсіх саюзных рэспублік.

Адказваю на пытанне турыстаў, якое прывёў у пачатку: сярэдні кошт аднаго касцюма для танца — 200 рублёў.

— Хто з дзяцей можа паступіць у ваш ансамбль? — цікаўлюся ў кіраўніка.

— Любое дзіця. Усіх бясплатна вучым, даём касцюмы, возім на гастролі і на адпачынак летам. Мы прымаем усіх ва ўзросце ад пяці гадоў... «Шчаслівія!» — захапляюцца госці і гледачы. «Шчаслівія», — згаджаюцца самі дзеці. «Шчаслівія», — пацвярджаюць былыя ўдзельнікі ансамбля: работнік Мінскага шарыкападшыпнікавага завода Леся Булгакаў, салістка аперэты Наталля Гайда, інжынер-праграміст Валя Арэшчанка, лётчык Мікола Загорцаў. Многія з іх шчаслівыя бацькі, таму што сёння ці заўтра прывядуць сваіх дзяцей да Марыны Бяльзакцавай. І будзе весела. І будзе свята.

Барыс ВАЛАДАРСКІ.
НА ЗДЫМКАХ: фрагмент з танца «Вясёлка»; кіраўнік ансамбля «Равеснік» Марына БЯЛЬЗАЦКАЯ; «Кубінскія рытмы» выконваюць Літа ПАПОВА і Саша ВАРАКІЧ; за кулісамі.

МАЛЮНКІ... З НАСЕННЯ

Галіна Храмцэвіч — навуковы супрацоўнік лабараторыі імунітэту Беларускага навукова-даследчага інстытута земляробства. Усімі тонкасцямі сваёй спецыяльнасці авалодала яна, працуючы ў інстытуце. І яшчэ ўдасканалвалася як... мастак. Справа ў тым, што акрамя асноўнай работы, у яе ёсць захапленне, якому яна аддае вольны час.

Аднойчы ў інстытуце Галіну Васільеўну паспелі для калектыву-юбіляра Ленінградскага інстытута раслінаводства «намаляваць»

беларускі пейзаж насеннем проса. Яно, як вядома, мае розныя адценні. Наклейваючы насенне на паперу, Галіна Васільеўна стварае цудоўныя палотны. Гэта тонкая і карпатлівая работа. Пазней, да юбілею свайго інстытута, Галіна Васільеўна аформіла стэнд — кампазіцыю па матывах вядомай скульптуры Мухінай «Рабочы і сялянка», скарыстаўшы насенне рапсу, проса, аўса, пшаніцы і кукурузы.

Шмат вольнага часу аддае яна любімай справе. У яе кватэры такія кветкі «цвітуць» круглы год.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 1916